

ਸਭੇ ਉੱਤਮ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

Sabhey Uttam

ਜੀਵਨ ਰਮਜ਼ਾਂ

© ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

55, ਕੈਨਾਲ ਐਵੇਨਿਊ

ਜਵੱਦੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ

ਫੋਨ : +91-94172-80124

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 2007

ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ : 2008

ਕੀਮਤ : 50 ਰੁਪਏ, \$ 5

ਛਾਪਕ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਜਨਜ਼

ਲੁਧਿਆਣਾ

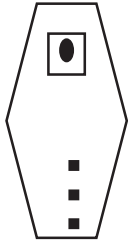
91-98159-45018

contact@janmejajohl.com

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ : ਪ੍ਰਿੰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ਼

ਲੇਖਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਲੇਖਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਹੈ।

22-10-07

ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਤੁਹਾਡੀ ਕੁੱਝ ਇਹ ਬੰਦ ਸਾਗਰ ਪੁਸਤਕ ਮਿਲੀ; ਯੰਨ ਚੜ੍ਹ!
 ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਰ-ਬਰਾਹ ਫੁਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਖੁੱਭੇਈ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਜੋਗ
 ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਖੁੱਭੀ, ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰ
 ਭਰਦੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅਠਿਯਾਜ ਜਗਾਣ ਵਾਲੇ ਯਥਾਦਾਂ ਨੇ
 ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਖੁੱਭੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਰਤਕ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਅਯੋਗ
 ਹੀਰਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਦਾ ਜੁਗਾਯ ਉਹ ਹੀ
 ਹੈ, ਇਹ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸਾਨ ਸਾਧ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ॥ ਇਹ ਗਿਆਨ
 ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੀ ਰੋਲਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਜੋਗੀ ਫੁੱਲੇਰੇ ਨਾ ਕਰ
 ਮਹਿਕਦੀ ਸੁਆਠੀ ਨਾਇ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਯੋਗਦਾਨ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਕੰਮ

ਦੀ ਸੀਮਾ ਸਾਧਨ, ਅਠਿਯਾ

ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਉੱਤਮ ਲਿਖਾਰੀ

ਗੀ ਪੜ੍ਹੇ ਵੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਵਧਾ ਯਤਨ ਹੈ,

ਯੋਗ, ਵਧੀ ਯੋਗ 'ਕੇ' ਵਧੀ 'ਕਿ'

ਇਹਿਆ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਵਧੀ ਪੁਸਤਕ

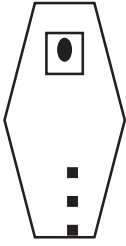
ਕੋ ਗਿਣਤੀ ਹੈ 20/10/07

ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੰਗਾ, ਯੁੱਗਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ
 ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
 ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ
 ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਇਸ
 ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ,
 ਕੁਝ ਸਮਝਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ
 ਸੁਣਿਆ, ਫਿਰ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ
 ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ
 ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ
 ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਕਰਮ।
-ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਤਤਕਰਾ

5 ਰਾਹਤ	35 ਗੱਲਬਾਤ
7 ਨਸਾ	39 ਕਾਨੂੰਨ
11 ਲੱਜਿਆ	43 ਮੁਸਕਰਾਹਟ
15 ਹਿੰਮਤ	46 ਅੱਗ
19 ਸੰਤੋਖ	49 ਮਨੁੱਖ
22 ਗੁੱਸਾ	53 ਕਿਸਮਤ
26 ਮੋਹ	58 ਮੂਰਖਤਾ
29 ਮੈਂ	61 ਮੌਤ
32 ਇੱਛਾ	

ਰਾਹਤ

ਕੁਝ ਕੁ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਲਿਖਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਧਿਅਨ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸੱਤਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣੇ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਤਰੇ ਨੂੰ ਸਤਹ ਬਣਾ ਆਪ ਡੁੰਘੀ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ 13 ਰੁਪਏ ਘਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਈ ਕਿੱਤੇ ਕੀਤੇ। ਭੂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਅਸਾਮ ਤੱਕ ਟਰੱਕ ਵੀ ਚਲਾਇਆ। ਸਾਂਝੀਦਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਕੇ ਫੇਰ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਖੜ੍ਹਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਤੇ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹਦੇ ਨਵੇਂ ਪਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਯਾਰ ਹਨ। ਕਰੋੜਪਤੀ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸਦੇ ਮਗਰ ਉਠੀ ਹੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਮਕੈਨਿਕ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ

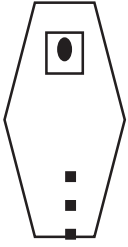
ਨਹੀਂ ਡੰਗਦਾ। ਇਹੋ ਹੀ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ (ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ) ਉਸਨੇ ਅਰਬਾਂ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਘਾਟੇ ਵੀ ਖਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਮਨ, ਤਨ ਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਵੇਗ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅਖਰਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੇ ਉਦਮੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਣ ਦੀ ਅਸੀਂ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਜਨਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਦੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਟੀਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ (ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਬਦੋਵਾਲ) ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੁਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।

-ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ, ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਜਨਜ਼, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਨਸ਼ਾ

ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਥ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਰੂਰੀ ਅੱਖਾਂ ਬਸ ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਨਸ਼ਾ! ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਮਿੱਠਾ ਨਸ਼ਾ ਖੂਬ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਇਹ ਦੌਰ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਫ਼ੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ, ਭੰਗ, ਪੋਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਹਸ਼ੀਸ਼, ਗਾਂਜਾ, ਚਰਸ ਤੇ ਹੀਰੋਇਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਨਸ਼ੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇੰਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿੰਨੇ ਇਹ ਬਦਨਾਮ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਬਦਨਾਮ ਬੁਰਾ। ਇਹਨਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੂਜਣਯੋਗ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਭੰਗ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੈ ਜੈ ਸ਼ਿਵ ਸੰਕਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਚੌਦਾਂ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਦਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ਵੀ ਇੱਕ ਸੀ। ਪੀਰਾਂ, ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ; ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਭੇਟ ਕਈ ਜਾਨਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ। ਜਿਵੇਂ 'ਸ਼ਰਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਖਰੂਦ ਪਾਵੇਗਾ ਫਿਰ ਸੌਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਗ ਜਾਂ ਅਫ਼ੀਮ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਫ਼ੀਮ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਰੀਝ ਲਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜੇਕਰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸਲ ਨਸ਼ੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਬਦਨਾਮ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ- ਜਿਵੇਂ ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਧੰਨ ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ। ਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉੱਖੜਿਆ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਬੈਠੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਖ਼ਤ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਉਣੀਆਂ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ

ਕਰਨ ਲਈ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗ਼ਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਬਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਘੁੰਮਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਚੂਰ ਮਨੁੱਖ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਖ਼ੂਬ ਵਿਉਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

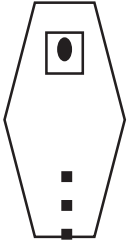
ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਕੁਝ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 25-27 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੀ ਮਦਹੋਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਚਾਕੂ, ਛੁਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਕਚਿਹਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾਉਣੀ, ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਜਵਾਨੀਆਂ ਜੇਕਰ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਅਖੌਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਝਗੜੇ, ਸੜਕਾਂ, ਜਾਮ ਕਰਫਿਊ, ਅੱਗਾਂ ਲੱਗਣਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਨਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਧੀਗੋੜ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਸ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਉਪਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਚਲਾਕ ਵਿਉਪਾਰੀ ਵਰਗ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਜਵਾਨੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਫਿਰ ਸਾਬਣ, ਤੇਲ, ਟੁਬ ਪੇਸਟ, ਕਰੀਮ, ਪਾਊਡਰ, ਲਿਪਸਟਿਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਵਿਉਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਯਨ, ਰੇਡੀਓ, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਇਸ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਵਹਿੰਦੇ ਧੰਨ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਬ ਹੱਥ ਰੰਗਦੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸੇਕ ਹਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਮੀਡੀਆ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਨਸਨੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਮੁਰਖਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਮੁਰਖ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦਿਖਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਫੇਰ ਗੰਨੇ ਦੇ ਰਸ ਦੇ ਹੋਰ ਫੇਰ ਵਾਂਗੂ ਕਈ ਰੰਗ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਾ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਲੋਕ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੜਨ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਵਰਗੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਫੇਰ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਵਸ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਸ਼ਬਦ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਡੋਬ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਘਰ ਘਾਟ ਛੁਡਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਹਰੇਕ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਾ ਹੈ, ਬਸ ਖੋਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਲੱਜਿਆ

ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗਹਿਣਾ ਲੱਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗਹਿਣਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਪਰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਢਾਪੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ। ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਔਖੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੜਾ ਤੇ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਹਿਣਾ ਗਵਾਚਦੇ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦਾ ਲੇਬਲ।

ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਜਿਆ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਉਹ ਜੀਅ ਜਾਨ ਨਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੱਜਿਆ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੀ। ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਅੱਖਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਗਵਾਚਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਗਹਿਣਾ ਗਵਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੁਬਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰ ਵੀ ਝੁਕ ਕੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਲੱਜਿਆ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਫ਼ੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹਨ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਲੱਭ

ਜਾਵੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੇ ਲੱਜਿਆ ਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਭਰਿਆ ਝੂਠ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ, ਸ਼ਰੇਆਮ ਅਯੱਸੀ, ਬੜਬੋਲਾ ਪਨ, ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਦਾ ਫਰਕ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਇਸ ਲੱਜਿਆ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਹਿਣਾ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਹੁਤ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੋਸਤੀ ਪਾਖੰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਪਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਬੋਲੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸਲੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਬਿੱਛੂਆਂ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੇਸ਼ਰਮ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਸ਼ਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਲੜਕਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦ ਨਾ ਛੱਡੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਚੱਲ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਅਣਮੰਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਾਪ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬਾਪ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਆਪਣਾ ਗਿਲਾਸ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕੇ ਮੇ ਰਾ ਲੜਕਾ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਆ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ

ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕੇ ਤੂੰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਾਪ ਬੇਟੇ ਦੀ ਲੱਜਿਆ ਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਮ ਤਾਂ ਕੀਤੀ; ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਬੇਸ਼ਰਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਘਰੇ ਆਵੇਗਾ ਕੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕ ਗਾਥਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਂਝਾ ਜੋਗੀ ਹੋਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨੇ ਜੋਗ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕੇ ਇਹ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਯੋਗੀ ਦਾ ਭੇਸ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੁੱਚਿਤੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਬਾਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਿੱਜਕ ਭਰੀ ਅਰਦਾਸ ਨੇ ਯੋਗੀਆ ਵੇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੂੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਮਰ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਪੱਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਲੱਜਿਆਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ

ਦੇ ਬਣਾਏ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਬਾਗ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਗ਼ੀ ਵੱਧ ਜਾਣ ਫਿਰ ਜੰਗਲ ਰਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਜੋ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਲਪਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਭਾਗ ਦੇ ਵਿਧਾਤਾ ਬਣਨ ਲਈ ਹਲਕੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਉਚਿੱਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

00

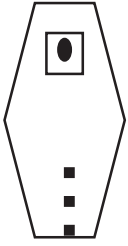
20.11.67
ਬੰਨੀਗੜ੍ਹ

ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਿਠਾ ੨੨
ਬੰਨੀਗੜ੍ਹ ਜੀ -

'ਸਭੇ ਉੱਤਮ' ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣੀ ਮੁਖਤਰ ਮਾਂਝੀ

ਪਿਠੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਜੀ- ਇਕੱਠੇ ਵਿੱਚ ਪਿਠਾ
ਹਿੱਤਾ ਪਿ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿਠੀ ਤੋਂ ਪਿਠੀ
੨੨ ੨੪ ਤਿਠੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹਣ
ਤੋਂ। ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਖ ਨਾਂ ਰਹਿ ੨੬ ਤੁਹਾਡੇ ਇਕੱਠੇ ੨
ਮਾਂਝੀ ਪਰ ਵਰ ਮੁਖਤਰ ਕੀਤੀ ੪, ਚੜ੍ਹੀ ਪਿਠੀ
ਵਿ ਛੋਟੀ ਹਿੱਤੀ ਮੁਖਤਰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ੨
ਯੋਗ ਤੋਂ। ਮੁਖਤਰ ਭੈਣੀ ਕੀਤੀ ਯੋਗੀ ੨।

ਸਦਾ ਸਹਿਤ — ਪ੍ਰਿਥਮੀ

ਹਿੰਮਤ

ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਹਿੰਮਤ, ਜੋ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਿੰਮਤ ਅਹਿਸਾਸ ਬਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਜੇਤੂਆਂ ਵਾਲੀ ਮੁਸਕਾਨ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਰਝਾਇਆ ਚਿਹਰਾ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੱਜਰੇ ਖਿੜੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਟਹਿਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਲੰਦੇ ਪਹਾੜ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਨੇਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਖ, ਹਾਰ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਦੈਵੀ ਤਾਕਤ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਭਾਗੀ ਘੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਖੁਦ ਆ ਕੇ ਹਿੰਮਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

ਹਿੰਮਤ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੀ ਹੈ; ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਵੀ ਅਸੀਮ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨਕਸ਼ਾ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਹਿੰਮਤੀ ਲੋਕ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜੇ ਵੱਧ ਹਿੰਮਤੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ

ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵਾਹ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਹਿੰਮਤੀ ਮਰਦ ਹੀ ਆਈ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੱਧ ਹਿੰਮਤੀ ਲੋਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਾਰ ਵਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਜਿੱਤ ਦੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਗਲ ਹਾਰ ਪਾਉਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਤੇ ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੇ ਉਹ ਚੰਗਾ ਬਣੇ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰਵਉੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਪੰਜ ਯੋਧਿਆਂ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੂਝਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਰੂਪ ਨਿਖਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਹਿੰਮਤ ਭਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਅੜੀਅਲ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਿੰਮਤ ਅੱਗੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਝੁਕ-ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਭਰਿਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉੱਡਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰੁਖ ਵਾਂਗ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਬੇਹਿੰਮਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ। ਹਨੇਰੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਾਡੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲੀ ਭੁੱਖਮਰੀ, ਨਾ-ਇਨਸਾਫੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਗ਼ਰੀਬੀ, ਲਾਚਾਰੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਬੀਤ ਰਹੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ

ਅਖ਼ਬਾਰ, ਇਹ ਸਭ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਚੁਭਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਬਸ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਾਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ੁੰਮੇ ਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਰਥਕ ਜਾਂ ਉਸਾਰੂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਉਹ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਈ ਹਿੰਮਤ ਭਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਫਲਤਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸਾਰੂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕੇ ਵਿਅੰਗ ਭਰੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਪਿਆਰ, ਹਮਦਰਦੀ, ਹੌਸਲਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਦ ਦੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਹੀ ਦੇ ਆਈਏ। ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ। ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਵੱਧ

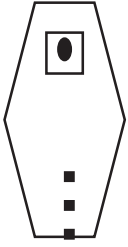
ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਭਰੀ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਚੰਗੇ ਸਿੱਖੇ ਗੁਣ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰੀਗਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸੀਮ ਤਾਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਨਾ ਜਾਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਨਾ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਜੀਵਨੀ ਤਾਕਤ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਬਸ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕੇ

ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦੀ ਖੁਦਾ ਕੀ ਤਲਾਸ਼ ਮੇਂ
ਆਪਨੀ ਨਾ ਕੀ ਤਲਾਸ਼, ਬਸ ਯਿਹ ਭੂਲ ਹੋ ਗਈ।

00

ਸੰਤੋਖ

ਸੰਤੋਖ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ। ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲੋਕ ਰੱਜੀ ਰੂਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਵੱਧ ਰੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਪਾਸਿਉਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਘੱਟ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਤੋਖ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਆਨੰਦ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਗੋਤਾ ਲਾਉਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜੀਉ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀ ਲੋੜਾਂ ਕੀ ਹਨ। ਐਸ਼-ਪ੍ਰਸਤੀ ਲਈ ਉਹ ਕੀ ਕੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਐਸ਼-ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਲਕੀਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਇਕ ਪੱਕੀ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਬਣਿਆ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਉਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਧੰਨ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਘੱਟ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਸਹਿਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਠਹਿਰਾਓ ਉਸ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਸੰਤੋਖ ਜਲਦੀ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਭਟਕਣ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ ਸੰਤੋਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਘੇਰੀ ਰੱਖਣਗੀਆਂ।

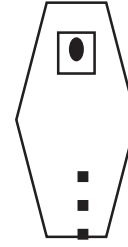
ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਪਹਿਚਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕਰੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਖ ਵੱਧ ਮਾਣ ਸਕੇਗਾ। ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਸਮਝੋ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕੇ ਦਇਆ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਧਰਮ ਨੇ ਸੰਤੋਖ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪਰੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੱਚਖੰਡ ਜੋ ਕੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਰਬ-ਉੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਤੀਆਂ ਸਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਤੋਖੀ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਉੱਚਾਈਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ।

ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਬਰਫ਼ਾਂ ਲੱਦੇ ਪਹਾੜ, ਨਿਰਮਲ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਿਆ, ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਦਰੱਖਤ, ਅਨਾਜ ਦੇ ਭਰੇ ਖੇਤ ਤੇ ਗੋਦਾਮ, ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਵੰਡਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਠੰਡੀ ਮਿਠੀ ਹਵਾ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਲੋਂ ਨਾਲ ਚਮਕਦੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਇੰਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲੋਕ ਦੁਖੀ, ਲਾਚਾਰ, ਬੇਘਰ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਸ ਦਸ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਜੀਅ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਗੋਦਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਸੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦਾਵਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਜ ਭੁੱਖਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਉਨੀ ਦੇਰ ਗ਼ਰੀਬ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਸੰਤੋਖ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੱਚਾ ਗਹਿਣਾ ਸੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਤੋਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਜੁਬਾਨ ਅਤੇ ਚਿਹਰਾ ਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਹਿਚਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਚਾਈ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

00

ਗੁੱਸਾ

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਬਸੀ ਭਰੇ ਦੁਖ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਗੁੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝਗੜਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ। ਝਗੜੇ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਠੀਕ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਜਦ ਅੰਦਰ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁਬਾਨ ਕੁਰਖਤ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰੋਧ, ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਤੱਕ ਪੁਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਚਿਹਰਾ ਕਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਏ ਖੂਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੂਨ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ

ਲੜਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਆਦਾ ਗੁੱਸੇ ਖੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਗੁੱਸੇ ਖੋਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਆਦਾ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਜ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫੌਜਾਂ, ਹਥਿਆਰ, ਜ਼ੋਲ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜੱਜ ਤੇ ਥਾਣਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣੀ, ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਫਰਤ ਤੇ ਝਗੜੇ ਭਰੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣੇ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਮਿਠੇ ਸਬੰਧ ਕਦੇ ਵੀ ਕੱਢੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣੇ।

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਜਾਂ ਅਲੋਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਨਫਰਤ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਫਰਤ ਵਧ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ-ਤਰਫ਼ਾ ਗੁੱਸਾ ਬਸ ਬਰਬਾਦੀ ਹੀ ਬਰਬਾਦੀ!!

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਰਵ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਵੱਲ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਗ਼ਲਤੀ ਤੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਕਾਰਤਮਕ ਚਰਚਾ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਜਾਂ ਝਿੜਕ ਵਾਲੀ ਗੁਸਤਾਖ਼ ਅਲੋਚਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਬਦ

ਨਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋੜਾ ਰੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਲਕੋ ਲਵੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ‘ਜੋ ਬੀਜੋਗੇ ਉਹੀ ਵੱਢੋਗੇ’ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਸ ਤੇ ਨਫਰਤ ਦਾ ਬੂਟਾ ਵਧ ਫੁਲ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਹਲਕਾ ਰੋਸ, ਨਫਰਤ ਤੇ ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤੂਫ਼ਾਨ ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਜਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ‘ਤੇ ਰੱਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਹਿਜ ਹੋ ਜਾਵੇ ਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ। ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਕਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਘਟੀਆ, ਨੀਰਸ, ਫਿੱਕਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਬਾਨ ਕੁਰੱਖਤ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੁਰਾਈ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ, ਸਮਝ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਗਿਆਨ ਉਥੇ ਕਰੋਧ!

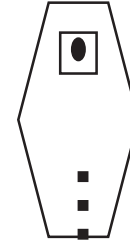
ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ। ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਾਂਗੇ। ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਕਈ

ਗੁਲਤੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪੱਕਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਪਰ ਵੱਡਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਕਰੂਨ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਬਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਫ਼ਰਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ।

ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਫ਼ਾਲਤੂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਿਹਣਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਮਾਹੌਲ ਤਣਾਅ ਭਰਿਆ ਕਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਬੇਬਸ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਰਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਆਪ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੱਕਾ ਮਨੁੱਖ ਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੀਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੁਸਤਾਖ਼ੀ ਤੇ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮ-ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ। ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਸਹੀ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰੋਧ ਰੂਪੀ ਜ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੋਹ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ। ਸੰਸਾਰ ਮੋਹ ਦੇ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੋਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਜਦੋਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਮੋਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਰੂਹ ਦੁਆਲੇ ਸਰੀਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ, ਬਾਪ, ਚਾਚੇ ਤਾਏ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਨਾਵਾਂ ਥੱਲੇ ਮੋਹ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਬੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਮੋਹ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੋਹ ਉਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਕੱਪੜੇ, ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਦ। ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵੀ ਮੋਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣ-ਛੁਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।

ਮੋਹ ਆਦਰ ਭਰੀ ਅਪਣੱਤ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਮੋਹ ਮਨ ਨੂੰ

ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਹੈ। ਮੋਹ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਾਰਨ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਲਸਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਬੇਸਬਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਕਿਆ ਕਦਮ ਲਾਲਚ ਦੀ ਅੱਗ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਲਚ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਦੁਖ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ। ਗਿਆਨ ਇਸ ਲਾਲਚ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਧੁੰਧਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਧੁੰਧਲੇ ਗਿਆਨ ਸਮੇਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਤੇ ਕਮੀਨੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਨਰਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੋਹ ਮਨ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਨੂੰ ਮੋਹ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸਿਰਫ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਮੋਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਭੈੜੀ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ। ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਝਲਕ ਹੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬਦਸੂਰਤੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਬੱਝੀ ਉਹਨਾਂ ਖ਼ਾਸ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇ

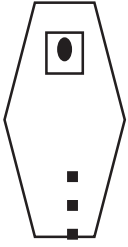
ਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕੇ ਮੋਹ ਕਿੱਥੇ ਸੀ?

00

ਪਿਆਰੇ ਕੁਲਦੇਵਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀਆ ਜੀ,
 10-10-07
 ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ਾਬਨ, (ਸ਼ਕਿਓ ਨਿਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ) 'ਸਭੇ ਉੱਤਮ' -
 ਇਸ ਗਈ ਹੈ। ਜੋਈ ਜੋਈ ਨਾਹ ਨਾਹ ਸਈ ਨੋ, ਚੰਨਿ ਆਇਆਨ ਦੀ, ਸਾਧਾਂ
 ਆਸਨ ਤੇ ਕਠਾਗਾਂ।
 ਤੁਹਾਡੇ ਇਹ ਸ਼ੋਖ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨਾਸ਼ ਲੱਭੀਓ ਤੋੜ
 ਕਰਕੇ ਚੌਰਕ ਦੀ ਹਸ ਤੇ ਲਾਹੇ ਵੀਏ ਵੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਖਣ ਲੈਣੀ ਸਕਣ
 ਵੀ ਨੋ ਤੇ ਚੁਆੜੀ ਵੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਸਕਨ ਸਈ ਵੇਰ ਕੁਝਾਰਕਾਂ
 ਇੰਨਾ ਜਾਂ। -- ਤੇ ਨਾਸ਼ ਤੇਜੇ ਵੇਰੋ 'ਹੁਮਾਇਰ-54' ਵੀਓ ਕਾਪੀ ਵੀ ਭੇਜਣਾ
 ਜਾਂ।
 ਤੁਹਾਡੀ ਜੋੜ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਨੋ ਹੀ : ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਇੱਕ,
 ਛਪਾਈ, 1937-38 ਕੁਝ ਚੁਠਾ ਨੋ; ਪਰ ਨਾਭ-ਤੋੜਾਂ ਵੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ
 ਆੜੇ ਰੜਕਣੀਆਂ ਹਨ। ਆਸ ਨੋ ਜੋਗੇ ਤੋਂ ਜੋਗ ਸਿਆ ਕੋਰੇ।
 ਮੋਹ ਨਾਸ਼ — ਤੁਹਾਡੀ ਆਸ
 (ਗਿਆਨੀ ਨਾਹ ਚਿਕੋ)।

ਯੁਗਾਰੂਰ
 6.10.2007

ਪਿਆਰੇ ਕੁਲਦੇਵਰ ਵਾਸੀਆ ਜੀ,
 ਤੁਹਾਡੀ 'ਸਭੇ ਉੱਤਮ' ਵਿਵੇਚਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ
 ਮਿਣੀ ਜਾਂ। ਪੜ੍ਹੀ-ਝਾੜ ਆਗੇ ਤੋਂ। ਦਿਤਕੀੜ ਚਾਰਕ
 ਤੁਸੀਂ ਵਿਖਾ ਤੋਂ। ਪੁਸਤਕ, ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਦਾ
 ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵੇਚ ਸਭੇ ਉੱਤਮ ਹਨ ਦੇ ਵਕੂਫ ਸਹੀ
 ਤੋਂ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਧਿਕਾਯਾ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੋੜ ਫੰਗ ਤੋੜ
 ਆਂਕੇ ਵਧਦੇ ਕਰਿਣਾ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੋਂ। ਤੁਸੀਂ
 ਮਨੁੱਖ ਵੀਆਂ ਵਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਰਸਾਨਾਂ ਨੂੰ
 ਖਾਰਕਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਥ ਕੀਤਾ ਤੋਂ। ਚੜ੍ਹਦਾ।
 ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹ
 ਤੇਜਵੀ ਆ

ਮੈਂ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਮੈਂ। ਮੈਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਗਰਵ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਰਨ ਦੇ ਫਤਵੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈ ਕੀ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਪਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮਾਰਾਂ।

ਮੈਂ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਗਿਆਨ ਮੁਸੀਬਤ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮੈਂ ਮਰਦ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵੇਗ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੂਰਣ ਸਰੀਰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹਾ ਧੁਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਮਨੁੱਖੀ ਮੈਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਅਰਾਮ ਲਈ ਮੈਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਿਸਤਰਾ, ਖਿਡੌਣੇ, ਘਰ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਬਾਪੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮੈਂ ਦੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ

ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਿਡੌਣਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੈਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਖਿਡੌਣੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਖਿਡੌਣੇ, ਘਰ, ਗੱਡੀਆਂ, ਧਰਤੀ, ਦੇਸ਼ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੁੜਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਟੁੱਟਣ ਤੇ ਦੁੱਖ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਵਧਦੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਸਾਡੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਸਿਆਣਪ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਤਾਕਤ, ਸੁਹੱਪਣ, ਜਵਾਨੀ ਆਦਿ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਾਡੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਦੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਮੈਂ ਦੀ ਖਿਚਾਧੂਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਦੇ ਝੁਲੇ ਝੁਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੈਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਂ ਆੜੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਵੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾ ਕੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਗੱਲ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਜੇਕਰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੱਲ ਫਿਰ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇ ਬਰੀਕ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ; ਗਹਿਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ। ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਖ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸੀ। ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਸਰੀਰ ਲਪੇਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਮੈਂ ਤਾਕਤ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਸੱਚ ਹਾਂ

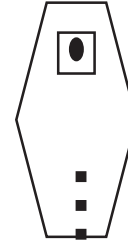
ਮੈਂ ਨਿਆਂ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਦੁਖ, ਹਾਰ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਾਂ

ਮੈਂ ਪੂਰਨਤਾ ਹਾਂ।

00

ਇੱਛਾ

ਇੱਛਾ, ਚਾਹੁਤ, ਲਾਲਸਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਦਰਜੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼। ਮਨ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਚੇਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਬਾਗ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਛਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਇੱਛਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਵਰਗ ਤੇ ਨਰਕ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕੇ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਗ

ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਕਲਪਣਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੰਭਾ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘੋੜਾ ਵੀ ਉਹ ਜੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵੇ।

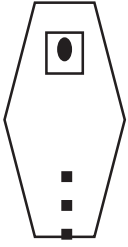
ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਮੈਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਹੋਵਾਂ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝਣਾ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਮਨੁੱਖ ਉਨੇ ਦਰਜੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝਦਾ ਰਹੇ।

ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਵਿੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸੇ ਖੁਸ਼ਫਹਿਮੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕੇ ਕਦੋਂ ਵਿਚਾਰ ਇਛਾਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਬੇ ਕਾਬੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਮਤੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਉਹਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਚਿਤ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਗਹਿਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ, ਸੁਚੱਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸੋਚ ਤੋਂ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਕਰਮ। ਕਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਵਨਾ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਇਕੱਠੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਕਰਮ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਕੇ ਭਾਵਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਾੜੀ ਸੀ ਤਾਂ ਫਲ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਹੀ ਗਏ, ਪਰ ਕਰਮ ਦੀ ਜਦ ਦੁਨੀਆ ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਕਰਮ ਹੀ ਫਲ ਹੈ- ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਇਹ ਸੋਚ ਦੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਫਲਦਾ ਫੁਲਦਾ ਹੈ।

ਸੋਚ, ਇੱਛਾ, ਕਰਮ, ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਡੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਚਰਮ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ, ਪੂਰੀਆਂ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਸ ਇਹੀ ਹੈ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਊਣਾ, ਇਹੀ ਹੈ ਰੱਬੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 00

ਗੱਲਬਾਤ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਲੋਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਚੇਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਵ ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਗੱਲ ਖੋਟੀ ਜਾਂ ਖਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਜਿੰਦਗੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸੋਹਣੀ ਬਣਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਆਉਂ ਭਗਤ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਸੋਹਣੀ ਗੱਲਬਾਤ

ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਨਾਪਿਆ ਤੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਚੱਲਣ ਫਿਰਨ, ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਸੁਸਤੀ ਜਾਂ ਚੁਸਤੀ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ।

ਮਨੁੱਖ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਟਿਕ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਬੋਲਚਾਲ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕੇ ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਿਊਣ ਕਲਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਅਵੇਸਲੇ!!

ਬੋਲਚਾਲ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਠਾਸ, ਹਲੀਮੀ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੇ ਜਾਨਦਾਰ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੇਕਰ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਨਿਰਾਸ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਣਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜੋ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਲਾ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਹੇ ਮਿਠੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਕਲਾ ਉਹ ਮੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ

ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਖੋਟ ਰਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਧੀਰਜ ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਦਿਖ ਤਰੰਗਾਂ ਆਸ-ਪਾਸ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਭੇਦ ਆਸ-ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਠੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵੀ ਫਿੱਕੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੌੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਖੋਟ ਕਿਉਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਨੁਮਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ, ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਇਕ ਹੋਣ। ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ, ਚੰਗਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਕਰੜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਬੋਲਚਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਮੋਮੋਠਗਣੀ ਕਲਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇੰਦਰਜਾਲ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਆਮ ਬੁਣਦੇ ਹਨ। ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਕੁਝ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭੈੜੇ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ

ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਘਾਟ ਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਹੀ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਲੋਕ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

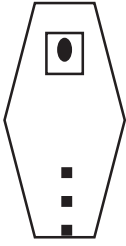
ਪਖੰਡ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਚਾਪਲੂਸੀ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੇ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਤਾ ਵੱਖਰਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।

੧੧੧ Sector 69

ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਕੁਝ ਵੀ
ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਗਾਇ

ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਭ ਉੱਤਮ' ਸਿਖੀ, ਮੁਕਾਬਲਾ, ਇਹ
ਸਿਖੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਸਰ-ਜਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ
ਇਕਾਕ ਉਤੇਕਰ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੋਕਾਂ ਮਨਕਿਸਮੀ ਢਾਂਚੇ
ਮੁੜ ਕੇ ਜੋੜਣ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਿਖੀ ਵਿੱਤ
ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਗੱਲੀਰ ਕਹਿਣੇ ਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੀਸੀ
ਮੁਸਕਰਾਹਤ ਤੇ ਕਈ ਵਿੱਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਕਰ ਵੱਡੇ ਹਨ
ਮੁਕਾਬਲੇ!

ਤੁਹਾਡਾ ਨਿੱਤ
ਮੁਖਿਕ ਸਿਖੀ ਸਿਕਰਾ

ਕਾਨੂੰਨ

ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਘੜਨੇ ਪਏ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ। ਝੁੰਡ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਿੰਨੀਂ ਦੇਰ ਅਸੂਲ ਨਾ ਹੋਣ। ਬਾਹਰੀ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਵੀ ਅਸੂਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਪਰਵਿਰਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਘਟੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਵੱਧ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਰੋਧ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਲੋਭ ਵਸ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਦੋ-ਧਿਰੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਡਰ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਜ਼ਾ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਡਰ ਉਹਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਝਵਾਨ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੀ

ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਖੁਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਵਿਵੇਕ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਨੂੰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਟੇਢੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਚਲਾਕ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਮਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਵੱਧ ਚਲਾਕ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਧ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਵੱਧ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਚਲਾਕ ਤੇ ਤਕੜੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲੰਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਸਵਾਰਥੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕੇ 'ਖੇੜੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਵਿਹੜੇ ਸੁੱਖ' ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹੀ ਲੋਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਾੜੇ ਤੇ ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਕਾਨੂੰਨ ਘਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਘਟਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਿਹਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਠੋਕੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਲਈ ਘੜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਟਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਝੱਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਦਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਬਣੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਬਣੇਗਾ ਜਦੋਂ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕੰਮ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਚੀਰ ਹਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨਦਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਹੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਸਹੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਾਹਕ

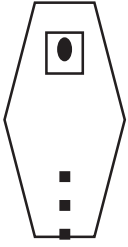
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾਨ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਕੇ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕਾਨੂੰਨ ਸਵਾਰਥ ਦੀ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਵਧੀਆ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਰ ਸਕਣ। ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੋਚਣਾ ਪਾਪ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਪੁੰਨ ਹੈ।

ਬਾਇੰਡ

੦7. 10. ੦7

ਪਿਆਰੇ ਟਾਕੀਆ ਜੀ,
 ਜਤਿ ਸੀ ਆਕਾਮ।
 ਤੁਹਾਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਭੇਜੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ (੧੯੭੩ ਦੀ ਜੁੰਦਰ ਵਿਖ,
 ਸ਼੍ਰੀਦਰ ਛਪਾਈ, ਸ਼੍ਰੀਦਰ ਕਾਰਾਜ - ਸਭ ਸੁੱਝ ਸ਼੍ਰੀਦਰ ਤੀ ਸ਼੍ਰੀਦਰ) ਇਸ ਗਈ ਤੇ
 ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ। ਮਧ-ਯੁੱਗ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਜਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ,
 ਸਾਡੇ ਸਿਧਕਾਰ, ਉਦਯਾਗ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਤਰਫ਼ਾਅੀ ਕਰਦੇ ਇਹ
 ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਿਬੰਧ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼੍ਰੀਦਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਤਮ ਨਮੂਨਾ ਹਨ।
 ਤੁਹਾਡੀ ਰਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ, ਟਾਕ ਬਣਤਰ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਛੇੜੇ
 ਸੁਖਦ ਚਿੰਤ ੧੯੭੩ ਤੀ ਉਲਝਣਕ ਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜੁੰਦਰ
 ਪੁਸਤਕ ਵਲੀ ਸੁਖਾਰਕਣਦ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ
 ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀ ਦੀ ਝੜੀ ਤਿਹ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤਮ ਜਾਨਿਤ ਪਾਉਂਦੇ,
 ਤੁਹਾਡੀ
 ਨਾਤਰ ਜੀਤ (ਬਾਇੰਡ)

ਮੁਸਕਰਾਹਟ

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਦਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ।

ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਲੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਝਲਕ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਜਲਵਾ।

ਦਿਲ ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕੇ ਸਾਡੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣੇ। ਅਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਨਕਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜੇਤੂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੱਚੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਵਧਾਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ

ਹਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲ ਉਸ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਝੱਲ ਮਾਰ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਹਾਰੇ ਦੋਸਤ ਕੋਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੋਸਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਤੇ ਮਲੂਮ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਿਰਛੱਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ।

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਸੂਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਹਾਵਭਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਲਝੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨੇ ਹੀ ਮਾਸੂਮ ਦਿਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਤੈਅ-ਸੁਦਾ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਰਗੜਾਂ, ਝੱਖੜ ਝੇੜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੰਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾ ਬੀਤੇ ਸੋਹਣੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਹੋਰ ਭੇਦ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ।

ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗ਼ਮੀ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਖੇਡਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਡ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਗ਼ਮੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਕਾਬ ਪਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਲੁੱਕਾ ਛੁਪੀ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਖੇਡ ਛੋਟੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤੀ ਲੰਬੀ ਖਿਚ ਕੇ ਬੇਰਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਂਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਜੋ ਸ਼ਰਮ ਹਯਾ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਢੀਠ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਮੇ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਜਾਣ ਬਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਅੰਤਮ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਜਿਤ ਹਾਰ ਵੀ ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਵੇਂ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖੇਡ ਸਮਝ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਆਖਰੀ ਮੁਸਕਾਨ!

ਅੱਗ

ਅੱਗ ਤੋਂ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਅੱਗ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਠੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਗ ਦੇ ਬਰੀਕ ਸਰੂਪ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਵੀ ਗਿਆਨ ਵਾਂਗ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਅੱਗ ਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਜਣਯੋਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਗ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਅੱਗ ਮਨੁੱਖਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਕੀੜੇ ਪਤੰਗਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਚੇਤਨਹੀਨ ਵਸਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਤੇ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਰੂਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅੱਗ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟੀ ਅੱਗ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਦੂਰ ਕੱਚੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਨਿੱਘਾ ਸੇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਭਾਂਬੜ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ

ਪਿਆਰੀ

6.10.07

ਪਿਆਰੇ ਤੁਸੀਂ

!!! ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਰਾਸ਼

ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈ। ਮੜਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ
 ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੋਇਆ।
 ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਉਸਾਰੂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ
 ਨਾਕ ਗਰਿਸ਼ੋਰ ਹੈ। ਅੰਜਾਬੀ ਦੇ
 ਸਾਹਿਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ।
 ੨੩ ਨਵੰਬਰ ੨੦੦੭ ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਤੇ
 ਤੁਹਾਡੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾ!!
 ਮਨੁੱਖ ਵਿਰਤ

ਹੀ ਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੱਟ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੈਰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ। ਅਜਿਹੀ ਅੱਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਹੀਣ ਹੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਤਬਾਹੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਲੱਟ ਲੱਟ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਝਨਾਂ ਦੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਤਾਰੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਝਨਾਂ ਦਾ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸੇਕ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਬਸ ਦੇ ਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਥੱਕੇ ਹਾਰੇ ਜਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜੰਨਤ ਦਾ ਰੂਪ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਅੱਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਹੀਣ ਹੋਣੇ ਬਚੇਗੀ।

ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਅੱਗ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਸ ਦੀ ਗੰਧ ਜਿਊਂਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਡਰ ਦੁਖ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਦੇ ਮਿਲੇ ਜੁਲੇ ਭਾਵ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਿਤਾ ਦੀ ਅੱਗ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਗਦਾ ਖਾਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ।

ਢਿੱਡ ਵਿੱਚ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਚੋਰੀ ਚਕਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸਮ ਫ਼ਰੋਸ਼ੀ ਤੱਕ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸੋਹਣੇ ਜਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਜਿਸਮਾਂ

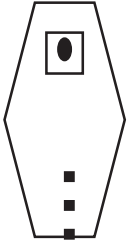
ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਖਰੀਦੇ ਜਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁੰਨਸਾਨ ਠੰਡੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ ਹੀਣ ਹੋਏ ਮਲਾਹ ਜਦੋਂ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੱਥੋਂ ਖੁਸਦੀ ਡੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਤੇ ਥਕਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਮਘਦੇ ਕੋਇਲਿਆਂ ਤੇ ਰੜ੍ਹਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਸੋਹਣੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਸੇਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੋੜਾਂ ਤੇ ਅਜੀਬ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸ ਬੁੱਝੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹੋਣ।

ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਨਿੱਘ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਸਰਾਪ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੇ।

ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਗ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ

ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਚਾਹਵਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੇ ਸਨ ਜਾਂ ਹੁਣ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾੜੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਧ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਲਯੁੱਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਘਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਤਯੁੱਗ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਦਇਆਵਾਨ, ਦਾਤਾ, ਬਹਾਦਰ, ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਝੂਠਾ, ਛਲੀਆ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਬੁੱਧੂ, ਚੋਰ, ਬਦਚਲਣ, ਕਾਤਲ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਵੀ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ਾਂ, ਕਾਵਾਂ, ਗਿਰਝਾਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ, ਬੱਘਿਆੜਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ।

ਭੈੜੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨੇ ਹੀ ਡਰੂ। ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਉਹ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰਾਂ, ਧਾਗੇ ਤਵੀਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਗਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਉਗਦੇ ਹਨ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਪਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ ਸਿੱਧੇ ਪੱਧਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਿ-ਚਾਲਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਜਿਵੇਂ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਹੀ ਤਾਕਤਵਰ ਰੂਹ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਆਪਾਂ ਮਾੜੇ ਗੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤਮੇ ਗੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਮੋਹ, ਅਗਿਆਨ, ਲਾਲਚ ਬਹੁਤੀ ਨੀਂਦ ਲੈਣ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾ ਹੋਣ, ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵੱਲ ਅਕਰਸ਼ਤ ਰਹਿਣ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ, ਦਇਆ ਨਾ ਹੋਣ, ਈਰਖਾ ਰੱਖਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਕਰਨ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਕਰਨ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗੁਣ ਰਜੋਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸ਼ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਘਮੰਡ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨਾ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਧੱਕਾ

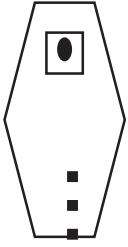
ਕਰਨਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣੇ, ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ, ਬੁਰਾ ਸੋਚਣਾ, ਮੰਦਾ ਬੋਲਣਾ, ਧੰਨ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨਾ, ਫਿਕਰ ਕਰਨਾ, ਜੱਗ, ਹਵਨ ਤੇ ਯੂਫ਼ ਆਦਿ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ, ਦਿਖਾਵਾ, ਚਿਲਾਉਣਾ, ਵਪਾਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਇਸ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸਤੋ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਨਾ ਬਹੁਤ ਹੱਸਣਾ ਨਾ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਰਹਿਣਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ, ਸੰਤੋਖ ਰੱਖਣਾ, ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਖਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਣਾ, ਘੱਟ ਸੌਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣਾ, ਕੋਮਲਤਾ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ, ਉੱਤਮ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਰ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰੱਖਣਾ, ਆਲਸ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਗੁਣ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸੋਚਦੇ ਜਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨਾਲ ਬਝਦੇ ਨਹੀਂ; ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਰਜੋ, ਤਮੋ ਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹਨ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਹਨ, ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੁ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਮੋ ਗੁਣ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰਜੋ ਗੁਣ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਤੋ ਗੁਣ। ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਰਜੋ ਗੁਣ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਤੋ ਤੇ ਤਮੋ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਦੇਵਤਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤੋ ਗੁਣ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਮੋ ਤੇ ਰਜੋ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਫਿਰਕੇ ਵਿੱਚ

ਰਹਿ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਬੁੱਧੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਸੱਚੀ ਜਾਂ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਘੱਟ ਅਤੇ ਜ਼ੁੱਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਝੂਠਾ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੱਸਦੇ, ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਘੋਰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਸ ਮੁਸਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਵਧੀਆ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਬੁਰੇ ਅਤੇ ਭਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਕਠੋਰ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਸਰੀਰਕ ਸੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਿਡਰ ਹੋਣਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਬਲਤਾ ਤੇ ਡਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ। ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਲੜੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਅਭੀਮਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਗੜੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੇਡ।

ਕਿਸਮਤ

ਕੀ ਕਹੀਏ ਕਿਸਮਤ ਜਾਂ ਕਰਿਸ਼ਮਾ?

ਕਿਸਮਤ ਬੜਾ ਜਾਣਿਆ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵੇਖ ਕੇ ਈਰਖਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਸਭ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚੰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਮਾਣ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਵੱਡੇ ਭੂਚਾਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਜੋ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤੁਰ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਕਹਿ ਕੇ

ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭੈੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

ਈਰਖਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਮਾਣ, ਖੁਸ਼ੀ, ਗ਼ਮੀ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸਮਤ ਇਕ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਲਾਟਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦਾ ਤੌਰੀ ਫੁਲਕਾ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਸੱਜੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹਨ। ਯੱਗ, ਹਵਨ, ਪੂਜਾ, ਪਾਠ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੇਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਆਖ਼ਿਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਕੀ ਚੀਜ਼? ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇੰਨੇ ਨੁਸਖੇ ਆਖ਼ਿਰ ਕਿਉਂ? ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕੇ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਕ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੰਨਾਂ ਉਲਝਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇੰਨੇ ਝੰਝਟ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਸਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ

ਹੀ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੇ ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ ਵੇਖਾਂਗੇ। ਬਸ ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ।

ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਬੇਅੰਤ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ, ਧੰਨ ਦੌਲਤ, ਐਸ਼, ਅਰਾਮ, ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖੀ ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਘੱਟ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਉਹ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਹੈ।

ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸਮਤ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭੀ ਜਾਵੇ ਇਹੀ ਕੰਮ ਔਖਾ ਹੈ। ਮਨ ਇਕ ਗਹਿਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਗਹਿਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੂਹ ਦਾ ਡੱਢੂ ਖੂਹ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੀ ਕਹੇਗਾ।

ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਇਕ ਸੁਰਤਾ ਵਿੱਚ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਵਾਲੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਚੰਗੇ। ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾਉਣ

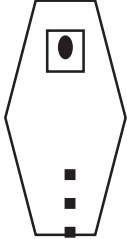
ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ। ਕੋਈ ਰਹੱਸਮਈ ਤਾਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ।

ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਇਕ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਵਧੀਆ ਤੀਰ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੇ ਕਮਾਨ ਦਾ ਨਾਪ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੀਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਦੂਰੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਦਾ ਕੀ ਰੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਉਣਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਤੀਰ ਹੱਥ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਕਰ ਕਮਾਨ ਮਾੜੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਮਾੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਲਉ ਜੇਕਰ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕੇ ਹਵਾ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੀਰ ਤੇ ਕਮਾਨ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੁੰਝ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਫਿਰ ਖੋਟੀ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਬਹਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਕਰਾ ਉਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਾਰੂਂ ਚੌਂਦਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਸਕੂਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ

ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਸੱਟ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਛੇੜਨ ਤੇ ਪਿਤਾ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਲਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿਖਾਵਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਜਦੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੇਤੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨੀਂ ਦੇਰ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਰੋਣਾ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਮਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧੀ ਆਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਰਮਾਨ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ।

11-10-07
 ਤੁਹਾ ਅਮਰ ਮੁਖੀ - R-1-ਓ, ਮੁਜ਼ੀਬੀਆ
 ਇਨ ਕੋਰਟ, 24 ਠੀ: ਰੋਡ ਨੰਬਰ 27 ਟਿਕਾ 87
 ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆ ਸਾਲਿਬ ! ਸਤਿਗੁਰੀਆ ਕਾ ! ਸਭ ਉੱਤਮ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ! ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ; ਹੁਸੀਂ ਸਿੱਖਰੀ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ; ਹੀ ਦਾਈ
 ਹੈ; ਹੋਵੇਗੀ ਸਿੱਖਰੀ ਦਾ ਅਮਲ ਸਭ ਮੁੱਢ ਵਿਚ; ਇਸਾਗ ਦੇ ਹੱਥੇ ਚੁੰਗਿਆਂ ਨੂੰ
 ਹੁਸਨਾ ਜ਼ੋਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕੇਵਲ ਉਸਤਾਦ ਸਾਕਾਰਾ ਤਮਿਕ; ਨੌਰੋਆ ਅਤੇ
 ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਈ ਸਿਰਜਨਾ ਤਮਿਕ
 ਹਟ ਨਾ ਤਮਿਕ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਹ ਭੇਖ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਰਚਨਾ ਤਮਿਕ ਵਲ ਵੱਧੇ ਪੈਣ।
 ਹੋਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੈਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੁੰਗੇਦੀਆਂ ਕੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵੀ
 ਲਗਦੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੁਝਵਾਨੁ ਬੁਝਾਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਮਿਕ ਵਲੋਂ ਹੀ ਸਾਜਾ ਦੇ
 ਪਤਾਯ ਵੈਤ ਹੋ ਤੇ ਬਕੇ ਤੇ ਦਿਲਾਂ, ਮੀਟਰ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾ ਹੋ ਤੇ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੇ ਵੈਤ ਹੋ। ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ।
 ਕੌਣ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਆਵੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਖੀ ਸੁਭ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ
 ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਜੀ ਕਾ ਵਾਂਗ। ਮੇਰਾ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਨਵੀਂ ਚਿੱਠੀ ਵੀ
 ਹੋਟ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੀ ਭੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ। ਇਤੁ ਅਮਰ ਕੇਮਲ
 9317547660 (M)

ਮੂਰਖਤਾ

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿਆਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੂਰਖ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਣਾਏ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਧ ਪੱਧਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਮੂਰਖ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਲੇਬਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਿਆਣਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਲੇਬਲ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਾਧੀ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਠਿਆਇਆ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ।

ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿਆਣਾ ਹੋਣ ਲਈ ਚਿੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਮੁਚ ਦੇ ਮੂਰਖ

ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਝਦਾਰ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਝਿੜਕ ਨਾਲ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੇ ਮੂਰਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਕੰਮ ਮੂਰਖਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ। ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿੰਦੇ ਗਏ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-ਵੰਡ ਹੋਈ:

ਬਿਨਾ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨੀ

ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮਝਣਾ

ਮਾੜਾ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨੀ

ਘੱਟ ਬੁੱਧੀ, ਆਲਸੀ, ਜਲਦਬਾਜ਼ ਤੇ ਚਾਪਲੂਸ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ

ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਧਨ ਹੀਨ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬੇਸਹਾਰਾ ਛੱਡਣਾ

ਤਾਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨਾ

ਯੋਗਤਾ ਹੀਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ

ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਪੁੱਛੇ ਬੋਲਣਾ

ਕੰਜੂਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨੀ।

ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਚੰਗਾ

ਪਹਿਨਣਾ

ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨੀ।

ਨਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ
ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੱਸਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ
ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨੀ

ਮੂਰਖਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੁਣਨੀ

ਨਿਰਧਨ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁਖ ਨਾ ਸਹਿਣਾ

ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨੀ

ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਲਾਉਣੇ

ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

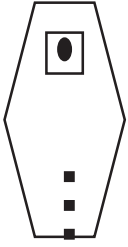
ਸ਼ੋਹਰਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਨਕਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ।

ਨਿੰਦਾ ਲਈ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਿੰਦਾਯੋਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਘੜਨ ਲਈ ਮੁਢਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਮੌਤ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਯੂਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚਾਅ ਅਤੇ ਮੁੱਕਤੀ ਦਾ ਅਖ਼ੀਰ ਮੌਤ! ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ' ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕੇ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਡਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਜਿਊਂਦੇ ਅਤੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਮਾਂਚਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਚਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਮੌਤ ਦਾ ਹੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰੋਮਾਂਚ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਨੀ ਬੇਰਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਕਲਪਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੌਤ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਯੁੱਧਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ, ਹਮਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਭ ਬੇ ਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਫੌਜਾਂ ਵਿਹਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਡਿਗਣ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਦੇ ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਡਾਕਟਰ, ਹਕੀਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਸਭ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਮੇਲੇ,

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲਾ ਜਾਣ। ਵਿਚਾਰੇ ਜਿਹੇ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਖੁੰਬਾਰ ਚਿਹਰੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਕਲਪਣਾ ਵੀ ਸੀਮਾ-ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਮਨੁੱਖ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਿਆਨ, ਤਪ ਤੇ ਯੋਗ ਤੋਂ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗ਼ੈਬੀ ਤਾਕਤ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੂਹ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਬੇਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਹ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਸੇ ਗੱਲੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਉਦੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਘਟਣ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਣ ਵਾਂਗ ਇਕ ਤਬਦੀਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ- ਸਿਰਫ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ। ਮੌਤ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਰੂਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਅੱਤ ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੁਝ ਵਿਰਲੇ ਮਨੁੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ

ਸ਼ਹੀਦ ਜਾਂ ਜੋਧੇ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚਾਅ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਤਰਸ ਰਗੜਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਲੜਨ ਦੀ ਬੇਬੇਰੀ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਦੁੱਖ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੰਭੇ ਹਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਘਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਾਥੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਮੌਤ-ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਅਖੀਰ ਮੁਕਤੀ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ: ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਅੱਗ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਚੇਤਨਤਾ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੌਤ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਜੇਕਰ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਭਾਵ ਮੌਤ ਵੱਲ ਦੌ ਕਦਮ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਵਿਚ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਿਲਣਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੁਮਕਣਾ, ਹਵਾ ਦਾ ਚਲਣਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਜਲਣਾ। ਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅੱਗ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਧਰਤੀ। ਹਵਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪਰਸ਼ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਵਿਚ ਰਸ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ। ਸਿਰਫ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗੰਧ ਦਾ

ਗੁਣ ਹੈ। ਚੇਤਨਤਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲ ਮੇਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਗਹਿਰੀ ਨੀਂਦ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਮੜੀ ਸਪਰਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਅੱਖਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁਲੀਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀਆਂ। ਕੰਨ ਸੁਣਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੱਕ ਵੀ ਗੰਧ ਦਾ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਕੋੜੇ, ਮਿਠੇ, ਨਮਕੀਨ, ਖੱਟੇ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਵੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਾਹ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਘੱਟ ਗਹਿਰੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਰ ਚੁਕੇ ਲੋਕ, ਕੁਝ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਜਨਬੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਗਹਿਰੀ ਨੀਂਦ ਸਮੇਂ ਮਨ ਵੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਤ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਚੰਗੀ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਰੀ ਹੈ...